

KEMÉNY JÁNOS

MEDVEKALAND
A KÁRPÁTOKBAN

A PATKÁNYVADÁSZ

Vadászkarrierem azzal kezdődött, hogy sok-sok esztendővel ezelőtt a Mezőségen egy sertésfiaztató istállóban félelmetesen elszaporodtak a patkányok. Télen a szalmában, a padozat alá fúrt tekervényes járatokban, a malacozó kocák „kutricái” között még csak eloszlottak valamennyire, mikor azonban melegebbre fordult az idő, s a „kendős” disznók apraját-nagyját kitelepítették nyári szállásukra, az elárvult fiaztatóban felbolydultak a patkányok. Éjjel-nappal jöttek, mentek, sivalkodtak, veszekedtek. Összerágtak, feldúltak, bebüdösítettek mindent. A birtok vastag bajszerű, hatalmas testű bérlóje, akinek hangja réztrombita recsegésére emlékeztetett, nem sokat törődött a patkánydúlással, mivel ősziére új fiaztató építését tervezte.

Egyik reggel éppen a bivalytejes kávékat fogyasztottuk az oszlopos tornácon, amikor a szakácsné, egy döglött kopasznyakú tyúkot szorongatva, felrohant a tornácra:

– Ezt is azok a dögök ölték meg! – sipította, vadul rázogatva az ég felé a véres-ragacsos tollú, halott madarat. – Ha nem gyűjtják fel azt a mocskos fiaztatót, én elmegyek! El, bizony Isten!

Megrázta még egyszer harciasan a csöpögő madárhullát, aztán sarkon fordult, és lerohant a lépcsőn, vissza a konyhába.

Két nővérem meg én – a vendéggyermek – döbbenetn néztünk az elszáguldó vénasszony után. Itt, ebben az oszloptornácos házban, hol a vénkisasszony-házigazda kanárimadarakat tenyésztett, impreszionista festők modorában virágos lugasokat, búzamezők között bolyongó piros kendős lányokat, kazal tövében szunyókáló aratómunkásokat festett, szokatlan volt az ilyen harcias felfortyanás. Meg is riadt tőle szegény Anna nénénk úgy, hogy vértelen, sárga arca hamuszínre sápadt. Nem szóltunk egy szót sem, de elment a kedvünk a második csupor bivalytejes kávétól, a még elfogyasztásra váró szárazkolbászkarikáktól, köménymagosan áztatott túrótól. Nem kételkedtünk benne,

hogy az elromlott hangulat következtében elmarad a legkedvesebb nyári szórakozásunk, a reggeli utánra tervezett szappanbuborék-eregetés.

A sertésfiaztató felperzseléséből természetesen nem lett semmi, de estefelé, amikor vendéglátó nénikénkkel kinn üldögéltünk a ház előtti padon, és a varjakat néztük, amint fekete felhőrajokba tömörülve vonultak át a vérszínű égen, bricseszben, csizmásan, fején zöld vadászkalappal megjelent a vastag bajszú, réztrombita hangú bérlő, hogy a háziasszonnyal megtárgyalja a garázdálkodó patkányok dolgát.

Amikor nénikénk, legyőzve félelmét a recsegő hangtól, végre kibökte, hogy ragaszkodik a patkányveszedelem felszámolásához, Feri bácsi, a bérlő, tiszteletadásképpen félig megemelve vadászkalapját, vakargatni kezdte feje búbját.

– Aratás után csinálunk ellenük valamit. Addig nehéz, mert a sok dologtól azt se tudjuk, hol áll a fejünk.

Bármennyire is nehezebb esett a nénikének, a harcot nem adhatta fel: ha otthagyná a szakácsnéja, hetekbe telhetik, amíg valahonnan, más vidékről újat szerez a helyébe.

– Ha most mindjárt nem tesznek valamit a patkányok ellen, mindenki elhagy engem, a szakácsné is. Úgy maradok itt ebben a házban egyedül, mint az ujjam – mondta halkan.

– Azt mondják, instálom – felelte a bérlő –, ha az ember megfog egy-két patkányt, s csengettyűt köt a farkára, a többi ijedtében elmenekül a harmadik határba. Lehetne Déváról patkánybűvölő asszonyt hozatni, de hát annak annyi a dolga, hogy beletelne fél év is, amíg sorra kerülhetnénk! Valami mást kellene kitalálni. De mit? – tűnődött gondterhesen.

– Apámék idejében a patkányokat megserétezték. Ha ezt időnként megismételték, sok elmenekült messzi földre, néha mind az egész – felelte a nénike.

– A serétezés jó dolog. Nagyon jó – bólogatott a bérlő. – De hát aratás idején kinek van ideje effélére?!

Nem bírtam ellenállni, belekottyantottam a beszélgetésbe:

– Légpuskával nem lehetne? Ha megengedik, megpróbálhatom. Hátha sikerül!

A nénike ijedtében hebegni kezdett:

– Jaj, ne, ne... Kárt tennél magadban!

– Kilencéves vagyok, Anna néni, nagyfiú – húztam ki magam. – Egyszer lőttem már serétes puskával is! Huszonnyolcassal! Szarkát! Ugye, igaz, Feri bácsi?

A bérlő zavartan sütötte le a szemét. Szabálytalan dolog volt ez a szarkalövés serétes puskával. Suttymban történt. Nem lett volna szabad kikottyantani. De ha már így történt, csak felelni kellett valamit, hát ezt mondotta:

– Az én puskámmal lőtte Jánoska azt a szarkát, egy akácfáról. Mellette álltam, dirigáltam – elmosolyodott: – Ronggyá lőtte, instálom.

Összetrottyant szegény nénike, mint a madárijesztő, amelyikből kihúzták a karót, s abban a fülledt nyáresti melegben fázósan dörzsölte egymáshoz szeplős kezeit. Úgy ült ott, mint akit a lelkiismerete kínoz: igen, ő lesz az oka, ha itt előbb-utóbb valami vadászszerencsétlenség történik ezzel a kilencéves fiúval. Pedig ő biz’ isten nem akart mást, mint szakácsnéja megnyugtatóására megszabadulni a patkányhadtól. De most már nincsen kiút, a lavina megindult. S anélkül hogy akarta volna, ő indította el.

Mindezt ki lehetett olvasni hamuszürkére fakult arcából, s abból, ahogyan magába roskadva, szinte megsemmisülten ült a kerti padkán. De engem abban a pillanatban jobban érdekelt Anna néni lelki tusáinál a trombitahangú bérlő huncutul cinkos tekintete, amikor felém kacintva megjegyezte:

– Jánoska elég nagyfiú már, nyugodtan adhatunk puskát a kezébe. Ha azt akarják, instálom, hogy mire felnő, jó puskás legyen belőle, hamar el kell kezdeni!...

Másnap délután Feri bácsi a szokottnál hamarabb jött haza a földekről. Maga rajzolta céltáblát akasztott egy terebélyes almafának a törzsére, amely magányosan állott a gazdasági udvar szélén. Jó átütőerejű hat mm-es légpuskát nyomott a kezembe. Aprólékosan elmagyarázta, hogy a fegyver hordókéességéhez igazodva a különböző távolságokról mikor kell fennebb vagy alább venni a célt, ha azt akarom, hogy a kis golyócska a céltábla közepébe verődjék. Felváltva negyvenötven vagy talán még több lövést is adtunk le, amíg úgy láttuk, hogy a

puska meg én nagyjából összeszoktunk. Aztán kis elméleti oktatás következett: a vad állása szerint mikor kell „plattrá” (lapockára), mikor szügyre, nyakra célozni. Azt is elmagyarázta mesterem, hogy mozgásban lévő vadnál mikor mennyire kell elébe lőni a célpontnak. Ez az elméleti oktatás egyelőre valóban csak elméleti volt, mert amint azt Feri bácsi is kifejtette:

– A gyakorlat, fiam, a gyakorlat a legfőbb! Az mutatja meg igazán, hogy mikor hogyan kell a futó vadnak elejébe lőni, hogy fejbe trafáljad!

A gyakorlati oktatás valósággal kibillentett lelki egyensúlyomból. Félálomban töltöttem csaknem az egész rákövetkező éjszakát. Ha elszundítottam, álmomban patkányokat láttam, akkorákat, mint egy-egy afrikai elefánt. Rettentő súlyú puskával vadásztam reájuk. Volt köztük csíkos, mint a tigris, pettyes, mint a leopárd, s olyan is, amelyet nem fogott a golyó, s csak megrázta magát minden leadott lövés után. Akadt köztük egy elefántagyarú is, mely emberhangon káromkodva nekem rohant, és eltaposott. Alig-alig pirkadt, amikor máris véglegesen felébredtem. Sokáig kellett várnom mesteremre, aki kilenc óra tájban jött el értem, hogy bevezessen a „dúvadírtás” tudományába.

Én se ezelőtt, se ezután soha még ócska tengeri bárkákon sem láttam olyan elszemtelenedett, magabiztos patkányokat, mint abban az elhanyagolt sertésfiaztatóban! Amikor beléptünk a meglehetősen sötét helyiségbe, hiába jött velünk a nyitva hagyott ajtón át egy fényes, széles napsugár, a patkányok reánk se hederítettek, bukdácsolva, marakodva szaladgáltak előre-hátra, fel-le, mintha ott se volnánk!

A széles ajtót csak annyira húztuk be magunk után, hogy a célzás-hoz elegendő világosság áradhasson be a helyiségbe, majd átmászva korhadt oldaldeszkáin, behúzódtunk az egyik mellmagasságú fiaztatórekeszbe. Gondos mesterem előzőleg egy kis padkát állíttatott be a deszkafalazat mögé, hogy arra reáállva felérhessem a rekesz felső peremét, s reátámaszkodva kényelmesen célozhassak.

Émelyítő szag terjengett a fiaztatóban, de szaglóérzésem hamarosan hozzászokott, eltompult. Ruhámat, egész testemet pillanatok alatt ellepték a bolhák. Kétségbeesetten vakaróztam, és csak akkor hagytam abba, amikor sikerült az első patkányt elejtenem. Öt lépésnyi távolságról emeltem reá fegyveremet. A kis golyó a patkány bal szem-

gödrébe vágódott bele. Abban a pillanatban húztam el a ravaszt, amikor a csúf, kövér állat átvonulóban néhány pillanatra megállott az egyik fiaztatórekesz tetején. Amikor beléje vágódott a golyó, meg se mukkant, s máris holtan zuhant le a mocskos padlóra. Társai nem figyeltek fel a légpuska gyöngye ostorcsattanásra emlékeztető pukkasására. Mintha mi sem történt volna, bukdácsoltak, verekedtek, szaladgáltak előre-hátra, fel-le, abban az elhanyagolt, émelyítő szagoktól terhes fiaztatóistállóban.

„Mesterlövésessel” nagyon meg voltam elégedve. A győztesek mosolyával ajkamon fogadtam Feri bácsi elismerő fejbiccentését. Azt hittem, a szerencsés kezdetet gyors egymásutánban sikerek hosszú sora fogja követni! Tévedtem. Három vagy talán még több órán át lestem a patkányokat, és lövöldöztem reájuk, de másodikat aznap sehogy sem tudtam elejteni. Légpuskám golyója hol a hasuk alatt koppant bele a kutricák falába, hol fölöttük suhant el, hol elébük röppent, hol pedig lemaradt hosszú testük mögött. Azt hittem, elromlott a puska, vagy nem találnak pontosan a csővébe azok a kis golyócskák. De amikor tanítómesterem, Feri bácsi kevés időre átvette tőlem a puskát, s rövid percek alatt két lövéssel két patkányt terített le, kétségtelenné vált előttem, hogy a hiba nem az ölöszerszámban, hanem bennem van.

– Úgy dübög a szíved, mint a ványolókalapács – mondta Feri bácsi –, azért lősz folyton mellé! Le kell szokni, fiam, a felesleges izgulásról, ez a titka a lövéstudománynak. Folyton mondd magadnak, hogy „nem izgulok, nem reszketek, semmiség az egész”. Szorítsd össze a szád, nyeld le a vadászlázat! Gondolj arra, hogy ha elszalasztod az egyiket, majd jön helyette másik! Szoktatni kell magad, fiam! Szoktatni!

A tanácsot megfogadtam. De időbe telt, amíg mutatkozott is valami eredménye fogadalmamnak.

* * *

Másnap reggel egyedül mentem patkánylesre.

Ez a nap is úgy kezdődött, mint az előző. Az első patkányt, bár nem sikerült szemgödrébe küldenem a golyót, csupán az első lapockája mögé, mégis halálra sebeztem. Amikor a golyó beléje vágódott, a magasba szökkent, majd lehengeredett a fiaztatórekesz párkányáról a

lucskos padlóra, ahol rövid vergődés után kimúlt. A sikeres patkányölést lehetetlennél lehetetlenebb hibázások követték. Szívem egyre hevesebben vert. Egész testem reszketett az izgalomtól. És a patkányok, mintha csúfolódni akartak volna velem, egyre sűrűbben jöttek-mentek, verekedtek, sőt az egyik közvetlenül a cipőm orra előtt suhant el!

Dél tájban megsebeztem egyet. Jóformán meg se céloztam, kapásból lőttem rá. Golyóm csontot ért. Az ocsmány állat csak nyekkent egyet, s már szaladt társai után, mintha nem történt volna semmi. Hideg veríték ütött ki a homlokomon.

Így ment ez jó ideig. Nap nap után. Adódott közben, hogy sikerült egymás után kettőt is elpusztítanom, de volt olyan napom is, nem egy, amelyen egyetlenegy sem. Végül is beleuntam a reménytelennek tűnő küzdelembe, s néhány napra abbahagytam a vadászatot. De csak néhány napra, mert rövidesen újabb madárhullával állított be a szakácsné: ez alkalommal egy kakaséval.

– Ha nem csinálnak valamit azokkal a patkányokkal, én bizony Isten elmegyek! – mondta vészjóslóan villogó szemekkel, s addig nem tágitott, amíg meg nem ígértem, hogy másnap reggel ismét dúvadírtó szolgálatba állok.

Azokban a napokban a helyi kerekesmester irányítása mellett körtefából kutyafejes fogantyúkat faragtam divatos lovaglópálcákhoz. A patkánylesek kedvéért nem szívesen szakítottam félbe munkámat. Unottan vágtam zsebre töltényesdobozomat, s fogtam hónom alá a légpuskát.

Amikor egyetlen lövéssel felhengerítettem az első vadul vágató patkányt, alig érdekelt a sikerem. Sőt az sem jelentett számomra sokat, hogy a másodikat is ugyanúgy ejtettem el. De amikor tűzben rogyott össze a harmadik is, bizseregni kezdett bennem a vadászbüszkeség.

Azon a délelőttön öt patkányt lőttem, kettőt sebeztem, mindössze hármát-négyet hibáztam el. Ezzel a szép eredménnyel visszanyertem önbizalmamat!

A következő napon sietve kaptam be reggelimet, és szapora léptekkel igyekeztem a sertésfiaztató felé. Nem akartam elmulasztani a „patkányhúzás” javát. A vadászás ismét érdekelt, de egészen másképp, mint a kezdet ideges, lázas, balsikerekben gazdag napjaiban. Most már

alig valamicskét dobogott hevesebben a szívem, amikor a közeledő „vadat” megpillantottam és célba vettem. Nem reszketett a kezem. Képes voltam az eshetőségeket pillanatok alatt felmérni. Biztos kézzel emeltem lövésre fegyveremet.

Minden jól sikerült lövés után büszkeség érzése töltötte el szívemet, s ha hibáztam, nem a puskát, a töltényt, a véletlent, a sorsot átkoztam miatta, de mérlegelni kezdtem a körülményeket, balsikerem valószínű okait, levontam a következtetéseket, s igyekeztem a legközelebbi alkalommal ezeknek megfelelően cselekedni. *Átestem a tűzkeresztségen!* Szeleburdi kapkodóból vadásszá értem – legalábbis a patkányvadászat szempontjából!

Közben megnőttek az igényeim is, és vendéglátó nénikémtől kikünyyeráltam azt a hat mm-es kaliberű flóbertpisztolyt, melyet vasból való pénzszekrényében rejtegetett. Néhány hét alatt úgy megtanultam ennek az öreg pisztolynak a kezelését, hogy szavára csak úgy dőltek jobbra-balra a fejbe, oldalba, farba lőtt szerencsétlen patkányok!

A tyúkok s a kakasok ocsmány ellenségei egyre fogytak. Nemcsak a „ritkítás” következtében, hanem azért is, mert az időnként rosszul meglőtt patkányok olyan éktelen sívalkodást csaptak, hogy társaik, megriadva tőlük, az éjszaka leple alatt csapatokba verődve menekültek békésebb tájak felé. Mire vendégeskedésem véget ért, már csak néhány elárvult patkány lézengett a sertésfiaztató istálló bolhás, bűzös kutricái között.

Oktatómesterem, Feri bácsi, a bérlő azzal az ígérettel búcsúzott el tőlem, hogy sikeres patkányvadászataim jutalmául az ősszel suttyomban egy véka búzát fog elvetni hasznomra, a legjobb földek egyik sarkába, s a termés árából befolyó pénzt esztendő múlva átadja nekem, hogy abból igazi flóbertpuskát vehessek magamnak! A szakácsnő pedig hálából, hogy majorságát megszabadítottam a patkányveszedelemtől, két ízletes rántottcsirke-„költeményt” pakolt be útravalóul – olyan szép, nagy rántott csirkéket, hogy mi hárman testvérgyermekek, a kísérőnk meg a kocsis, míg hazaérkeztünk Alsójárába, dagadtra ettük magunkat.

TARTALOM

A patkányvadász	5
Laci	12
Nyulak	15
A Jára-patak mentén	34
Égi medve	49
Juci és a gavallérok	105
Őzlesen	128
Jocó	130
Styefán Lukréciaira gondol	160
A vén Dumitruj	167
Szegénylegény	190
Legelő	195
Lovak	199
Miska	202
Diana	213
Bágye Arszintye	233
Vallomás a pirkásztudományról	237
Szűz hó	240
Medvekaland a Kárpátokban	245
Vadászles öregesen	248